משיבה הגמרא: **הָתָם** – בסיפא, **הָא קָמַשְׁמַע לָן** – נקט התנא 'דרך' להשמיענו **דְּדַרְכֵּיהּ דְּאָתְרוֹג** – שדרכו וטבעו של אתרוג הוא כָּךְ, ולכן הלקיטה קובעת את שייכותו לשנת המעשר ולא החנטה. ובמה טבעו כירק, **מַה יָּרָק דַּרְכּוֹ לִיגָּדֵל עַל כָּל מַיִם** – אין די לו במי הגשמים אלא יש להשקותו גם במים שאובים, **וּלְפִיכָךְ בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרִי**, שאם נלקט בשנת מעשר שני יש להפריש ממנו מעשר שני, ואם נלקט בשנת מעשר עני יש להפריש ממנו מעשר עני, **אַף אָתְרוֹג דַּרְכּוֹ לִיגָּדֵל עַל כָּל מַיִם** – אין די לו במי גשמים וצריך להשקותו גם במים שאובים, **וּלְפִיכָךְ אַף הוּא בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרִי**. וכיון שבסיפא רצה התנא לנקוט לשון 'דרך', נקט לשון זו גם ברישא.

הגמרא שואלת ממשניות נוספות: **וְהָא דְּתָנַן** (ביכורים פ"ב מ"ח) **כּוֹי** – בעל חי שהוא ספק חיה וספק בהמה, מחמירים בו כחיה ובבהמה, **וּלְפִיכָךְ יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים** שהוא **שָׁוֶה לְחַיָּה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים** שהוא **שָׁוֶה לִבְהֵמָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים** שהוא **שָׁוֶה לְחַיָּה וְלִבְהֵמָה** כאחד, **וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְחַיָּה וְלֹא לִבְהֵמָה**. ומדוע נקטה המשנה לשון 'דרכים', **נִיתְנֵי** – היה לה לשנות 'דְּבָרִים'. **וְתוּ** – ועוד קשה **הָא דְּתָנַן** (גיטין ט.), שהדין שהמביא גט ממדינת הים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, **זוּ אַחַת מִן הַדְּרָכִים שֶׁבהֶן שָׁווּ בדיניהם גִּיטֵּי נָשִׁים לְשִׁטְרֵי שִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים**. ומדוע נקטה המשנה לשון 'דרכים', **נִיתְנֵי** – היה לה לשנות 'דְּבָרִים'.

הגמרא מיישבת את כל המשניות בכלל אחר: **אֶלָּא** הכלל הוא, **שִׁכְלָל הֵיכָא דְּאִיכָּא פְּלוּגְתָּא** – שכשבדבר מסוים יש חילוק בדיניו, שיש מהם כך ויש מהם שאינם כך, **תָּנֵי** – שנה התנא 'דְּרָכִים', ללמדנו שיש חילוק בדרכי הדבר, **וְכָל הֵיכָא דְּלֵיכָא פְּלוּגְתָּא** – ובאשר אין חילוקים בדין, **תָּנֵי** – שנה התנא 'דְּבָרִים'. ולכן במשנתנו שבאה לומר שאשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה, ולא בחופה וחליפין, נקטה 'דרכים'. ולגבי זב, שהמשנה באה ללמד שרק בשבעה דרכים הוא נבדק ולא באונס אחר, נקטה 'דרכים'. ולגבי גט אשה ושטר שחרור, שהמשנה באה ללמד שרק באלו הם שוים זה לזה, ולא לגבי חזרה, שבאשה הוא יכול לחזור בו כל זמן שהגט לא הגיע לידה, אבל בעבד אינו יכול לחזור בו מפני שזכין לאדם שלא בפניו והעבד כבר משוחרר, לכן נקטה המשנה 'דרכים'. ולגבי אתרוג, שבדברים מסוימים הוא דומה לאילן ובדבר אחר הוא דומה לירק, נקטה המשנה 'דרכים'. ולגבי כוי, שבדברים מסוימים דינו כחיה או בהמה ובדברים אחרים דינו לא כחיה ולא כבהמה, נקטה המשנה 'דרכים'.

הגמרא מביאה ראיה לכלל זה: **דַּיְקָא נַמִּי** – מדוייק כתירוץ זה, **דְּקָתָנֵי סֵיפָא** – שהרי שנינו בסוף המשנה לגבי אתרוג, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** חולק על תנא קמא **וְאוֹמֵר, אֶתְרוֹג שָׁוֶה לְאִילָן לְכָל דָּבָר**, שאף לגבי שנת המעשר דינו כאילן שהחנטה קובעת ולא הלקיטה. וממה שנקט רבי אליעזר את הלשון 'דבר', לעומת תנא קמא שנקט את הלשון 'דרך', מוכח שכיון לשיטת רבי אליעזר דין אתרוג כדין אילן בכל, לכן לא נקטו בו לשון 'דרך'. מסיימת הגמרא, **שְׁמַע מִינָּהּ** – אכן ראיה היא:

הגמרא מבארת מדוע המשנה מנתה את הקנינים שאשה נקנית בהם. מבררת הגמרא: **מַנְיָינָא דְּרֵישָׁא** – המנין ברישא 'האשה נקנית בשלוש דרכים', **לְמַעוּטֵי מֵאי** – מה הוא בא למעט, וכן **מַנְיָינָא דְּסֵיפָא** – המנין בסיפא 'וקונה את עצמה בשתי דרכים', **לְמַעוּטֵי מֵאי** – מה הוא בא למעט. משיבה הגמרא: **מַנְיָינָא דְּרֵישָׁא** – המנין האמור ברישא 'האשה נקנית בשלוש דרכים' בא **לְמַעוּטֵי** – למעט שאשה אינה נקנית **בחוּפָּה**, ואם נכנסה לחופה לשם קידושין, אינה מקודשת. שואלת הגמרא: **וּלְרַב הוּנָא דְּאָמַר** (לקמן ה.) **שחוּפָּה קוֹנָה מִקַּל וָחוֹמֶר** מקנין כסף, **לְמַעוּטֵי מֵאי** – מה באה המשנה למעט, שהרי אין לומר שהמשנה ממעטת חופה. משיבה הגמרא: המשנה באה **לְמַעוּטֵי** קנין **חֲלִיפִין**, שאין אשה נקנית בו. כיון **שֶׁלָּקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא** – סבורים היינו לומר **שהוֹאִיל וְקנין כסף נָמַר** נלמד (לעיל ב.) בגזירה שוה 'קיחה' 'קיחה' **מְשֻׁדָּה עֶפְרוֹן**, ואם כן נלמד גם **מָה שָּׂדֶה מְקֻנֶּיָא** – נקנית **בַּחֲלִיפִין, אַף אִשָּׁה נַמִּי מְקֻנֶּיָא** – תהיה נקנית **בַּחֲלִיפִין, קָא מַשְׁמַע לָן** שאשה נקנית רק בשלוש דרכים ולא בחליפין. שואלת הגמרא: **וְאֵימָא הָכִי נַמִּי** – ומדוע לא נאמר שאכן אשה נקנית בחליפין. משיבה הגמרא: **חֲלִיפִין אִיתְּנְהוּ** – נעשים גם בחפץ שערכו **בְּפָחוֹת מְשָׁוֶה פְּרוּטָה, וְאִשָּׁה בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה**

אגרות קודש

ב"ה, י"א אדר, תש"כ
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט' אדר, בו שואל במה להתחיל בהנוגע להנהגה פנימית.

בכלל בענינים כאלו צריך לפרש שיחתו ושאלתו לפני המשפיע דא"ח שלו והוא יורהו,

ובכללות יהי' חקוק במוחו ההתבוננות הכתובה בתניא ריש פרק מ"א, איך שה' נצב עליו ובוחן כליותיו ולבו וכו' וכן הענין המבואר בקונטרס העבודה בהכרח עבודה פנימית ופרטית, ועוד ועיקר לשמור על סדרי הישיבה בנגלה וחסידות וזמן התפלה, וכן בהנוגע לבריאות הגוף, שעל ידי זה מסתגלים לסדר בחיי היום יומים וקל ביותר שגם בעבודת ה' יהי' בסדר מסודר, שזוהי דרישת עבודה פנימית דוקא.

בודאי שומר שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים, וכן מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו באם לא נעשה כזה במשך שנים עשר חדש האחרונים.

בברכה לפורים שמח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

לֹא מַקְנְיָא נַפְשָׁהּ – אינה מקנה את עצמה, מפני שגנאי הוא לה להקנות את עצמה בפחות משוה פרוטה, ולכן קנין חליפין בטל לגמרי בקידושין, אפילו בשוה פרוטה.

הגמרא שבה לבאר את המניינים המוזכרים במשנה. מבארת הגמרא: **מְנָיְינָא דְּסֵיפָא** (לְמַעוּטֵי מַאי) – המנין האמור בסיפא ׳וקונה את עצמה בשתי דרכים׳, בא לְמַעוּטֵי – למעט שאשה אינה יוצאת מבעלה בְּחֲלִיצָה כיבמה. כיון שַׁסַּלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – סבורים היינו לומר, תֵּיתֵי – שנלמד שחליצה תועיל באשה לצאת מרשות בעלה בְּכָל וְחוֹמֶר מִיָּבָמָה, מַה יְּבָמָה שֶׁאֵינָהּ יוֹצְאָה בְּגֵט מהיבם, יוֹצְאָה מהזיקה אליו בַּחֲלִיצָה, זוֹ – אשה מקודשת, שֶׁיּוֹצְאָה מבעלה בְּגֵט, אֵינוֹ דִּין שֶׁיּוֹצְאָה מרשותו בַּחֲלִיצָה. קָא מַשְׁמַע לָן שרק בגט ובמיתת הבעל אשה יוצאת מרשות בעלה, ולא בחליצה.

שואלת הגמרא: **וְאִימָא הָכִי נַמִּי** – מדוע לא נאמר שאכן אשה יוצאת מבעלה בחליצה. משיבה הגמרא: **אָמַר קְרָא** (דברים כד א) לגבי גט **וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ** מִבֵּיתוֹ׳, ויש ללמוד שרק **סֵפֶר**, דהיינו הגט, **כּוֹרְתָהּ** מבעלה, **וְאֵין דָּבָר אַחֵר כּוֹרְתָהּ:**

שנינו במשנה (לעיל ב.), האשה נקנית וכו׳ **בְּכֶסֶף:**

הגמרא מבררת מה המקור שאשה נקנית בכסף. שואלת הגמרא: **מָנָא לָן** – מנין לנו שאשה נקנית לבעלה בכסף. **וְתוּ** – ועוד שואלת הגמרא, לגבי **הָא דְּתָנֵן** (כתובות מו:) **שָׂדֶה זַכַּאי בִּבְתּוֹ** כשהיא קטנה וכשהיא נערה **בְּקִדּוּשֶׁיהָ, בְּכַסְפָּהּ** – שכסף הקידושין הוא שלו, **וּבְשִׁטָרָהּ** – שהוא מקבל את שטר הקידושין, **וּבִכְיָאָה** – שזכותו למסור את בתו בעל כרחה להתקדש בביאה, **מָנָלָן דְּמִיקְּנְיָא בְּכַסְפָּהּ וְכֶסֶף דַּאֲבוּהָ הוּא** – מנין לנו שהיא נקנית בכסף, כאמור במשנתנו, ומנין לנו שכסף הקידושין של האב הוא, כאמור במשנה שם.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב**, קידושי כסף נלמדים ממה **דְּאָמַר קְרָא** לגבי אמה העבריה שאביה מכרה והגיעו ימי נערותה (שמות כא יא) ׳וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף׳, ודורשים מהמילים ׳אין כסף׳ שהן מיותרות, שהרי כבר כתוב ׳חינם׳, שאֵין **כֶּסֶף לְאָדוֹן** וְזֶה, כשהאמה יוצאת ממנו בהגיעה לגיל נערות, אֲבָל יֵשׁ כֶּסֶף לְאָדוֹן אַחֵר כשהבת יוצאת ממנו, וּמַאן נִיהוּ – ומיהו אותו אדון, הָאָב, שכשהיא מתקדשת הוא מקבל כסף.

שואלת הגמרא: **וְאִימָא לְיָדְדָהּ** – שמא נאמר שהנערה מקבלת את הכסף ולא אביה, שהרי לגבי אמה העבריה לא נאמר ׳אין לו כסף׳ אלא רק ׳אין כסף׳, ואפשר לדייק שאין כסף ביציאה זו של האמה, אבל יש כסף ביציאה אחרת של הבת מרשות האב, והיא עצמה מקבלת את הכסף. משיבה הגמרא: **הָכִי הַשְׁתָּא** – וכי אפשר לומר כך, הלא **אָבִיהָ מְקַבֵּל** את **קִדּוּשֶׁיהָ, דִּכְתִיב** לגבי מוציא שם רע, שהאב אומר (דברים כב טז) **׳אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה׳, וְאִיהִי שָׁקְלָה כַּסְפָּא** – וכי היא תיקח את כסף הקידושין השייכים לאב. שאם כן קשה מה הרווח שלו בכך שהתורה זיכתה אותו לקבל את קידושי בתו.

שואלת הגמרא: **וְאִימָא הָנֵי מִילֵּי** – שמא נאמר שהאב מקבל את קידושי בתו וכסף הקידושין שלו רק **בְּקַטַּנָּה, דְּלֵית לָהּ יָד** – דעת **לְקַבֵּל קִידּוּשִׁין** בעצמה, **אֲבָל נַעֲרָה דְּאִית** [־שיש] **לָהּ יָד** – דעת לְקַבֵּל קִידּוּשִׁין בעצמה, שהרי היא גדולה, **תְּקַבֵּישׁ אִיהִי נַפְשָׁהּ וְתִשְׁקוֹל כַּסְפָּא** – תקבל בעצמה את קידושיה ותיקח את הכסף לעצמה. משיבה הגמרא: **אָמַר קְרָא** לגבי הפרת נדרים (במדבר ל יז) ׳אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ וגו׳ בֵּין אָב לְבִתּוֹ **בִּנְעָרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ**׳, ודורשים את הפסוק שכל זמן שהבת בנעוריה, של אביה היא, ובא ללמד שכָּל שֶׁבַח נְעוּרִים של הבת לְאָבִיהָ הוא. וגם הקידושין וכסף הקידושין הם לאביה.

הגמרא מקשה שאין ללמוד קידושין מנדרים: **וְאֶלָּא** קשה מעתה לגבי **הָא דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב, מַנִּין שֶׁמַּעֲשֶׂה הַבַּת** שייך **לָאָב,** שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא ז) ׳וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה׳, והמילה ׳לאמה׳ מיותרת, שהרי ודאי מדובר שהוא מוכר אותה לאמה ולא לדבר אחר, ולומדים ממנה שבתו הרי היא לו כאמה, **מָה אָמָה מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְרַבָּהּ, אַף בַּת נַמִּי מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְאָבִיהָ.** ושקשה, מדוע צריכים ללמוד מפסוק זה, **תֵּיפּוֹק לֵיהּ** – ניתן להוציא דין זה מֵהפסוק **׳בִּנְעָרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ׳,** שכל שבח נעורים של אביה, ואף מעשה ידיה. **אֶלָּא** צריך לומר שלא לומדים מהפסוק ׳בנעוריה בית אביה׳ שמעשה הבת לאב, משום **שַׁבַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב,** ובא לומר את עצם הדין בנדרים שהאב מיפר נדריה בנערותה, ומעתה **הָכָא נַמִּי** – גם לגבי קידושין, נאמר שהפסוק **בַּהֲפָרַת נְדָרִים הוּא דִּכְתִיב,** ואין ללמוד ממה שזיכתה התורה לאב את הפרת נדריה, שגם כסף קידושיה יהיה שלו. ואם כן חוזרת השאלה מנין שהאב מקבל את כסף הקידושין של בתו הנערה.

הגמרא דוחה אפשרויות לימוד שונות: **וְכִי תֵּימָא** – ואם תאמר שאף שהפסוק ׳בנעוריה בית אביה׳ מדבר על הפרת נדרים בלבד, מכל מקום **נַיְלַף מִינַּיהּ** – נלמד מהפרת נדרים שהאב מקבל את כסף הקידושין ואת מעשי ידיה של בתו, שכשם שלגבי הפרת נדרים נערה ברשות האב, אף לגבי קידושין ומעשה ידים היא ברשות האב. אין לומר כן, כיון **שָׁמְעוֹנָא מְאִיסּוּרָא לָא יָלְפִינַן** – אין למדים דיני ממונות, כגון בעלות כסף הקידושין ומעשה ידים, מדיני איסור והיתר, כגון הפרת נדרים.

וְכִי תֵּימָא – ואם תאמר **שַׁנַּיְלַף מִקְּנָסָא** – שנלמד מאונס ומפתה שצריכים לשלם לאב חמישים כסף, שכשם שהאב זכאי בקנס של אונס ומפתה כך יהיה זכאי לקבל גם את כסף הקידושין. אין לומר כן, כיון **שְׁמָעוֹנָא מִקְּנָסָא לָא יָלְפִינַן** – אין למדים דיני ממון מדיני קנס, משום שהקנס הוא חידוש, שהרי אינו בא כתשלום על נזק שעשה, והוא דין מחודש, ואין ללמוד ממנו לדיני ממונות כגון בעלות כסף הקידושין. **וְכִי תֵּימָא** – ואם תאמר **שַׁנַּיְלַף מֵחִיּוּב תשלומין של בּוֹשֶׁת וּפְגָם** שהאונס נערה צריך לשלם לאביה, וחיוב זה אינו קנס אלא ממון, וכשם שהאב זכאי בתשלומי בושת ופגם של בתו כך יהיה זכאי לקבל את כסף הקידושין. אין לומר כן, משום **שֶׁשַּׁאנִי בּוֹשֶׁת וּפְגָם, דַּאֲבוּהָ שַׁיְיךְ בְּנַוְיֵיהוּ** – שבושת ופגם שונים מקידושין, כיון שבאונס גם האב ניזוק על ידי שנאנסה, שהרי יכל להשיאה לאדם שמביישה כגון מוכה שחין, ולקבל ממון עבור זה, ועתה שכבר נתביישה הפסיד האב שלא יקפצו עליה רבים לקדשה, ומוכה שחין לא יתן ממון עבורה, אבל לגבי קידושין אין סברא לומר שהאב יהיה זכאי לקבל את כסף הקידושין.

הגמרא חוזרת ומבארת שלומדים מאמה עבריה שאשה מתקדשת בכסף, וכשהיא נערה אביה מקבל את כסף הקידושין: **אֶלָּא** יש ללמוד מ׳ויצאה חנם אין כסף׳, ואין להקשות שנלמד משם שהאשה עצמה מקבלת את כסף הקידושין, משום **שְׁמַהֲפָרַת נְדָרִים דְּכִי קָא מְמַעֵט** – מסתבר שכשהתורה ממעטת את יציאת נערה מאביה שאינה כיציאת אמה מאדונה,

---

אגרות קודש

[י״א אד״ר, תשכ״ב]

במענה למכתבו מכ״ז טבת - שנתקבל באיחור זמן רב -

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק׳ של כ״ק מו״ח אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע, מתאים לתוכן כתבו.

המשך בעמוד קפט